

Praha 14. 11. 2016

10

Činnost záchytných stanic v roce 2015 *Activity of sobering-up stations in 2015*

Souhrn

Tato Aktuální informace podává přehled o počtu záchytných stanic, míst a ošetřených pacientů v roce 2015. Od roku 1989 se počet záchytných stanic a míst s výkyvy snižoval. Vývoj počtu pacientů záchytných stanic ve sledovaném období zpravidla kopíruje počet stanic a jejich kapacitu, i když v letech 2005–2010 lze současně pozorovat souběžný pokles kapacity a růst pacientů. Od roku 2011 dochází k poklesu počtu pacientů při stejném počtu záchytných stanic i míst.

Summary

This Topical information presents the numbers of sobering-up stations (special facility for short term detoxification from alcohol and other drugs), places and treated patients in 2015. Since 1989 the number of sobering-up stations and places has decreased with the fluctuations. The number of patients in sobering-up stations mostly correlated with the number and capacity of the stations, even if simultaneous decrease of capacity and increase of patients has been observed in 2005–2010. The number of patients decreased with the same numbers of sobering-up stations and places since 2011.

Záchytné stanice jsou speciální medicínská zařízení pro krátkodobý pobyt (v řádu několika hodin) a detoxikaci při akutní intoxikaci zejména alkoholem, jsou zvláštním typem zařízení na pomezí ambulantní a lůžkové péče. Jedná se o typ zařízení unikátní v Evropě i ve světě. První z nich byla založena u Apolináře v roce 1951 docentem Skálou (Skála, 2003).

Aktuální informace o činnosti záchytných stanic čerpá z údajů pravidelného ročního sběru dat v rámci Programu statistických zjišťování NZIS. V posledních letech se několikrát změnilo sledované ukazatele o činnosti těchto stanic. V roce 1989 byly údaje o činnosti záchytných stanic součástí ročního výkazu „O činnosti psychiatrického oddělení poliklinik“. Sledovalo se personální vybavení, počet stanic a míst jak s nepřetržitým provozem, tak pouze s nočním provozem, počet ošetřených osob celkem, v tom mužů a žen, počet mladistvých, počet recidivistů a počet osob hlášených v AT ordinacích. Od roku 1993 se údaje o činnosti stanic získávaly z nově vzniklého „Ročního výkazu ambulantní péče v oboru psychiatrickém“ a sledoval se pouze počet osob ošetřených na záchytných stanicích. V roce 1998 byly údaje o činnosti záchytných stanic převedeny z tohoto výkazu na samostatný výkaz, kde se sledoval počet ošetření-vyšetření, počet léčených pacientů a počet míst. V roce 2006 se rozšířilo sledování léčených pacientů o členění na pohlaví a věkové skupiny a v roce 2011 bylo přidáno sledování pacientů intoxikovaných alkoholem nebo jinou psychoaktivní látkou.

Počet záchytných stanic a počet míst

První informace o počtu záchytných stanic jsou k dispozici z roku 1963, kdy bylo evidováno 21 zařízení. Historické údaje o záchytných stanicích, jejich počtu a činnosti, jsou uvedeny v publikaci Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, kterou vydalo Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti ve spolupráci s ÚZIS ČR (Nechanská, 2011).

Do roku 1989 vzrostl počet záchytných stanic v ČR na 34 zařízení, v následujícím období jejich počet klesá. V roce 1993 bylo evidováno 20 zařízení, v roce 2009 už pouze 14 zařízení. Během roku 2010 se zaevidovaly dvě záchytné stanice, ve Středočeském a Olomouckém kraji, a jejich počet vzrostl na 16. V roce 2011 došlo k rozdělení sledování údajů ze záchytných stanic v Karviné a Opavě, které provozuje Územní středisko záchranné služby Moravskoslezského kraje, a údaje vykazovaly dohromady. V následujících letech zůstal počet záchytných stanic stejný. Záchytná stanice v Příbrami ukončila svou činnost v červnu 2015, což mělo vliv na snížení počtu zachycených osob.

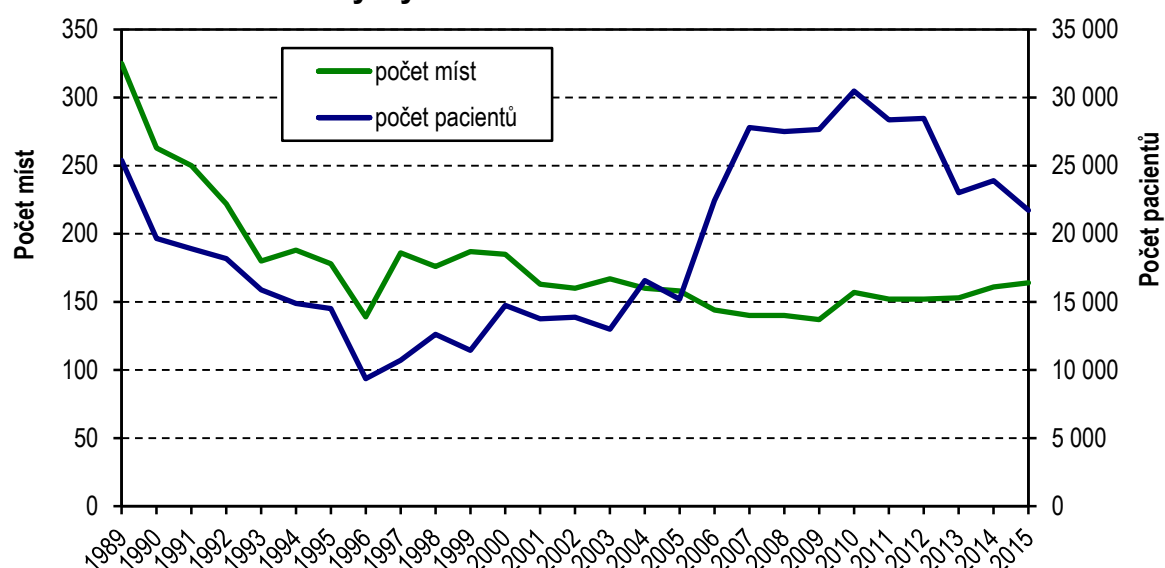
S rostoucím počtem zařízení rostl v letech 1963–1989 také počet míst v záchytných stanicích (z 222 na 325 míst). Po roce 1990, kdy došlo ke snižování počtu záchytných stanic, klesal i počet míst. V roce 1993 bylo v záchytných stanicích pouze 180 míst, do roku 1996 se počet míst snížil na 139 (v 19 stanicích) a v roce 1997 jejich počet vzrostl meziročně o více než třetinu a přibližně stejný zůstal až do roku 2000. V následujících letech počet míst s výkyvy klesal, a to o více než čtvrtinu do roku 2009 (na 137 míst). V roce 2010, díky nově zaevidovaným zařízením, vzrostl počet míst na 157, v roce 2011 klesl jejich počet na 152 míst, v roce 2012 a 2013 zůstal počet míst prakticky stejný, v roce 2014 vzrostl počet míst o 8, v roce 2015 o další 3 místa (Tabulka 1, Graf 1).

Počet pacientů záchytných stanic

Počet zachycených osob evidovaných v záchytných stanicích od roku 1963 do roku 1984, kdy dosáhl maxima, s výkyvy rostl (z více než 16 tisíc na 33 tisíc). Během následujících 12 let klesl počet těchto pacientů o téměř tři čtvrtiny (na 9 363 osob v roce 1996) a pak až do roku 2004 opět s výkyvy rostl. K velkému meziročnímu nárůstu došlo v roce 2006, kdy meziročně vzrostl počet zachycených osob v těchto stanicích o téměř polovinu (z 15 tisíc v roce 2005 na téměř 22,5 tisíc v roce 2006) a následující rok stoupl ještě o další čtvrtinu (na téměř 28 tisíc). V následujících dvou letech počet pacientů zůstal téměř stejný, k nárůstu došlo až v roce 2010, kdy v souvislosti s nárůstem počtu zařízení a míst vzrostl meziročně také počet pacientů, a to o 10 % (na 30,5 tisíce osob). V následujících letech počet zachycených s výkyvy klesá. V roce 2015 došlo k poklesu počtu zachycených osob, a to vlivem ukončení činnosti záchytné stanice v Příbrami (Tabulka 1, Graf 1).

Muži měli větší podíl na počtu pacientů v záchytných stanicích po celé období, kdy byli sledováni zachycení pacienti podle pohlaví. V letech 2006–2015 se podíleli na jejich celkovém počtu cca 84 %. Podíl mladistvých do 20 let klesl z téměř 9 % v roce 2006 na více než 4 % v roce 2009, v roce 2010 došlo k nárůstu jejich podílu na 8 %. V následujících letech jejich podíl klesá až na necelé 2 % v roce 2015 (Tabulka 1).

Graf 1: Vývoj počtu míst a zachycených pacientů na záchytných stanicích v letech 1989–2015

Tabulka 1: Vývoj počtu záchytných stanic, míst a zachycených pacientů v letech 1989–2015

Rok	Počet					
	stanic	míst	léčených pacientů			
			celkem	v tom		z toho mladiství (0–19 let)
				muži	ženy	
1989	34	325	25 393	23 398	1 995	839
1990	29	263	19 657	17 265	2 392	623
1991	28	250	18 902	17 503	1 399	537
1992	25	222	18 177	16 477	1 700	508
1993	20	180	15 887	14 454	1 433	683
1994	21	188	14 884	13 550	1 334	916
1995	19	178	14 506	13 113	1 393	1 013
1996	19	139	9 363	8 563	800	514
1997	20	186	10 719	9 520	1 199	648
1998	19	176	12 616	.	.	.
1999	18	187	11 439	.	.	.
2000	18	185	14 748	.	.	.
2001	16	163	13 763	.	.	.
2002	16	160	13 877	.	.	.
2003	17	167	12 997	.	.	.
2004	15	160	16 568	.	.	.
2005	15	158	15 207	.	.	.
2006	14	144	22 441	19 219	3 222	1 944
2007	14	140	27 806	23 653	4 153	1 149
2008	14	140	27 505	22 876	4 629	1 167
2009	14	137	27 664	23 079	4 585	1 222
2010	16	157	30 487	25 732	4 755	2 422
2011	17	152	28 365	23 831	4 534	2 059

Rok	Počet					
	stanic	míst	léčených pacientů			
			celkem	v tom		z toho mladiství (0–19 let)
muži	ženy					
2012	17	152	28 469	23 920	4 549	1 519
2013	17	153	23 018	19 620	3 398	426
2014	17	161	23 903	20 247	3 656	553
2015	18	164	21 722	18 124	3 598	335

Od roku 2011 jsou pacienti rozděleni podle toho, zda byli zachyceni pro intoxikaci alkoholem nebo pro jinou návykovou látku. V roce 2015 byla většina (tj. 99 %) z celkového počtu zachycených osob intoxikovaných alkoholem. U osob zachycených pro intoxikaci alkoholem byl podíl mužů cca 83 % a 91 % osob bylo ve věku 20–64 let. U osob zachycených pro intoxikaci ostatními látkami byl podíl mužů vyšší (86 %) a ve věku 20–64 let jich bylo téměř 94 % (Tabulka 2).

Tabulka 2: Celkový počet ošetřených pacientů podle intoxikace v roce 2015

	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
		muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Počet zachycených osob	21 722	18 124	3 598	335	19 855	1 532
v tom pro intoxikaci alkoholem	21 406	17 853	3 553	315	19 559	1 532
pro intoxikaci jinou psychoaktivní látkou	316	271	45	20	296	-

Závěr

Po tom co v roce 2011 vzrostl celkový počet záchytných stanic v ČR na 17 zařízení se 152 místy, se jejich počet příliš nezměnil, roste ale jejich kapacita.

Vývoj počtu pacientů záchytných stanic do roku 2005 kopíroval počet stanic a jejich kapacitu, v následujících letech lze pozorovat současně pokles kapacity a růst počtu zachycených pacientů, a to do roku 2010, po poklesu jejich počtu v roce 2011 zůstal počet zachycených osob v roce 2012 téměř stejný. Vlivem změny provozovatele záchytné stanice v Praze se v roce 2013 snížil počet pacientů záchytných stanic o počet vyšetřovaných osob na žádost policie, tj. cca o jednu pětinu. V roce 2015 došlo k dalšímu snížení počtu zachycených osob, a to vlivem ukončení činnosti záchytné stanice v Příbrami.

Z 21 722 zachycených osob v roce 2015 bylo 99 % intoxikovaných alkoholem. Z tohoto počtu bylo více než 83 % mužů, podíl mladistvých do 20 let byl necelé 2 % a podíl starších 65 let byl 7 %.

Vypracovala: Ing. Blanka Nechanská

Odkazy:

Skála, J. (2003) Historie léčby závislosti v České republice. In: Kalina K. et al., (Ed.) Drogy a drogové závislosti - mezioborový přístup 2, pp. 91-96. Praha: Úřad vlády ČR

Nechanská, B., Mravčík, V., Šťastná, L. a Brožová, J. (2011) Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, pp. 34-36. Praha: Úřad vlády České republiky a Ústav zdravotnické informací a statistiky ČR.